

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMŲ PROFESINĖS ETIKOS TARYBA
NUOMONĖ ETIKOS KODEKSO TAIKYMO IR AIŠKINIMO KLAUSIMAIS
2020-03-06, Vilnius

Lietuvos architektų rūmų (toliau – Rūmai) Profesinės etikos taryba (toliau – PET), vadovaudamiesi Rūmų prašymu ir savo iniciatyva išnagrinėjo klausimą dėl autoriaus sutikimo remontuojant / rekonstruojant jau užbaigtą statinį. Klausimas nagrinėtas 2019-10-04 PET posėdyje, kuriame dalyvavo PET nariai Tauras Paulauskas, Artūras Asauskas, Irena Kliobavičiūtė, Tomas Lapė, Saulius Motieka, Gintautas Pamerneckis. Posėdžio pirmininkas – PET pirmininkas Tauras Paulauskas, posėdžio sekretorė – Rūmų teisininkė Monika Kuodė. Klausimas taip pat nagrinėtas 2020-03-06 PET posėdyje, kuriame dalyvavo PET nariai Tauras Paulauskas, Artūras Asauskas, Saulius Motieka, Gintautas Pamerneckis, Tomas Lapė, Tamas Mazūras, Irena Kliobavičiūtė. Posėdžio pirmininkas Tauras Paulauskas, sekretorė – Rūmų teisininkė Monika Kuodė.

PET nuomonės teikimo teisinis pagrindas

2019-08-30 PET gavo Rūmų paklausimą, kuriuo buvo prašoma pateikti vertinimą dėl autorių sutikimo, norint pakeisti kūrinį. Keltas klausimas, ar ketinant rekonstruoti, remontuoti ar kapitališkai remontuoti, griauti statinį, kurio autorius yra žinomas, būtų laikoma etikos pažeidimu, jei autorius apie ketinimus būtų įspėjamas, bet nebūtų siekiama gauti jo leidimo atlikti anksčiau minėtus projekto pakeitimus. Nurodė, kad taip pat būtų svarbu gauti PET nuomonę dėl galimai svarbių šio klausimo aspektų: 1) dėl būtinybės gauti sutikimą keisti kūrinį, jeigu originalaus projekto autorius jau yra miręs, tačiau įpėdiniai yra paveldėję teisę ginti autorines neturtines teises; 2) originalaus projekto autorius pageidauja būti įtrauktas į naujojo projekto kūrybinę komandą, ir tokiu būdu autorinė neturtinė teisė pretenduotų virsti autorine turtine teise.

Rūmų statuto 88.2 p. numato, kad PET teikia Europos architektūros paslaugų teikėjų etikos kodekso (toliau – Etikos kodeksas) išaiškinimus. Vadovaujantis PET veiklos nuostatų 53 p., PET savo iniciatyva gali priimti sprendimus dėl PET nuomonės pareiškimo Etikos kodekso aiškinimo ir taikymo klausimais. Nuomonės pareiškimo forma ir turinys nereglamentuojamas.

Vadovaujantis minėtu teisiniu reglamentavimu ir Rūmų paklausimu, PET savo iniciatyva išnagrinėjo autoriaus sutikimo remontuojant / rekonstruojant teisės aktų numatyta tvarka užbaigtą statinį būtinumo klausimą, vertindama jį Etikos kodekso taikymo ir aiškinimo kontekste.

Aktualios Etikos kodekso nuostatos

Etikos kodekso 4 principo „Įsipareigojimai profesijai“ 4.6 taikymo atvejis numato:

Architektūros paslaugų teikėjas nesisavina kito architektūros paslaugų teikėjo intelektualinės nuosavybės ir neteisėtai nesinaudoja jo idėjomis, jeigu negauna aiškaus sutikimo iš to paslaugų teikėjo, kuriam priklauso teisės į tą nuosavybę ar idėją.

Etikos kodekso 4 principo „Įsipareigojimai profesijai“ 4.12 taikymo atvejis numato:

Visi architektūros paslaugų teikėjai, prieš pradėdami derybas dėl sutarties pasirašymo parengti projektą ar atlikti kitą su savo profesija susijusį darbą ir žinodami arba pagrįstai pasiteiravę galintys sužinoti, kad tam pačiam klientui arba esamam ar būsimam vartotojui ir tam pačiam projektui ar su architekto profesija susijusiam darbui tuo pačiu metu yra paskirtas kitas architektūros paslaugų teikėjas, įsipareigoja apie tai informuoti tą kitą paslaugų teikėją.

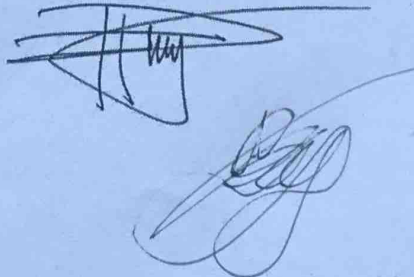
PET nuomonė Etikos kodekso taikymo ir aiškinimo klausimais

PET pasisako už nuoseklų ir nepertraukiamą autoriaus dalyvavimą sukuriant statinio architektūrą nuo pradinių eskizų iki pat statybų pabaigos. Bet koks kitų architektų, nedalyvavusių statinio architektūros kūrime nuo pat pradžių, prisidėjimas prie projekto ar jo tolimesnis rengimas, yra galimas tik su autorių sutikimu. Vis dėlto, užbaigus statinio statybą ir pradėjus statinį eksploatuoti, PET nuomone, būtų neteisinga laikyti, kad autoriaus išlaikomos neturtinės teisės gali riboti statinio, kaip kompleksinio ir utilitarinio funkcijas užtikrinančio kūrinio, savininko teisę pritaikyti statinį pagal kintančius poreikius arba teisę laisvai rinktis architekto paslaugas. PET pasisako už tai, kad kiekvienas statinys galėtų būti laisvai remontuojamas / rekonstruojamas tol, kol jis netaps bendravisuomeninės kultūros vertybe. Dėl šių priežasčių, PET mano, kad Etikos kodekso 4.6 taikymo atvejis neįtvirtina būtinybės gauti esamo statinio autoriaus sutikimą statinio remontui ir / ar rekonstrukcijai. PET, suprasdama koliziją dėl būsimos remontuojamo / rekonstruojamo statinio autorystės ir pasisakydama už individualų kiekvieno atvejo vertinimą, vis tik yra įsitikinusi, kad kitų architektų įsitraukimas į statinio remontą / rekonstrukciją negali būti tapatinamas su neteisėtu intelektualinės nuosavybės pasisavinimu ar autoriaus idėjų naudojimu, koks jis numatytas Etikos kodekso 4.6 taikymo atvejuje. Šį sprendimą PET priėmė taip pat atsižvelgdama į Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 18 str. 4 dalį, kurioje teigiama, kad architektūros kūrinio (pastato ar kito statinio) savininkas be autoriaus leidimo gali keisti pastatą ar kitą statinį, kai tai daroma dėl techninių priežasčių arba dėl pastato ar kito statinio praktinio naudojimo, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje. Tačiau, PET nuomone, tokiu atveju būtina Etikos kodekso laikymosi sąlyga yra statinio remonto / rekonstrukcijos projektą rengiančio architekto pareiga apie planuojamą projekto rengimą informuoti statinio autorių, kai jis žinomas, arba kai pagrįstai pasiteiravus galima apie jį sužinoti (Etikos kodekso 4.12 taikymo atvejis). PET rekomenduoja, išlaikant pagarbą, autorių apie numatomą statinio remontą / rekonstrukciją informuoti ir žodžiu, ir raštu. Tuo atveju, jei statinys jau yra daug kartų rekonstruotas, PET rekomenduoja informuoti paskutinės statinio rekonstrukcijos autorių. Pažymėtina ir tai, kad istorinių pastatų, ypač vertingųjų savybių turinčių statinių remonto ir / ar rekonstrukcijos autorystė yra sunkiai apibrėžiama ir kiekvienu atveju vertintina individualiai.

PET taip pat atkreipia dėmesį, kad Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme jau yra įtvirtintos dviprasmiškos nuostatos ir galimos įvairios šių nuostatų interpretacijos. Šio įstatymo 14 str. 1 d. 3 p. gina autoriaus neturtines teises prieštarauti dėl kūrinio ar jo pavadinimo bet kokio iškraipymo ar kitokio pakeitimo, taip pat dėl bet kokio kito kėsimosi į kūrinį, galinčio pažeisti autoriaus garbę ar reputaciją (teisė į kūrinio neliečiamybę). Todėl PET rekomenduoja architektams kiekvienu konkrečiu atveju įsivertinti, ar rengiant statinio remonto / rekonstrukcijos projektą nebus pažeistos šios autoriaus neturtinės teisės bei, esant poreikiui, apie ruošiamą remonto / rekonstrukcijos projektą ne tik informuoti ankstesnį statinio autorių, bet ir gauti aiškų rašytinį jo sutikimą.

Pažymėtina, kad ši nuomonė teikiama tiek, kiek tai susiję su Etikos kodekso taikymu ir aiškinimu.

Posėdžio pirmininkas

Tauras Paulauskas

Posėdžio sekretorė

Monika Kuodė

PET nuomonės Etikos kodekso taikymo ir aiškinimo klausimais projektą rengė Tauras Paulauskas ir Monika Kuodė

Dokumentas surašytas 2020-04-02